

Yttrande inför EU-kommissionens förslag till förordning om restaurering av natur

Vi ser att förslaget till förordning om restaurering av natur omfattar ambitiösa och absolut nödvändiga mål för det vidare arbetet med att bevara den biologiska mångfalden.

Läget för den biologiska mångfalden, både nationellt och globalt, är kritiskt, vilket bland annat konstaterats i en rapport från 2019 från the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES). Rapporten från IPBES beskriver hur förlust och degradering av arters livsmiljöer, på grund av mänsklig aktivitet, är en av de huvudsakliga anledningarna till den negativa utvecklingen för biologisk mångfald. Följderna för världens befolkning av en utarmad biologisk mångfald kommer att bli omfattande och de ekonomiska kostnaderna av att låta detta ske förväntas långt överstiga kostnaderna av att bromsa artutrotningen. Hittills vidtagna åtgärder har inte lyckats vända den negativa trenden trots existerande miljölagstiftning, frivilliga åtgärder och miljömål med detta som målsättning. Förslaget om skärpt lagstiftning och krav på bevarande, restaurering och uppföljning av naturtyper och livsmiljöer är därför av stor relevans och i linje med rådande strategier, direktiv, policys och övriga dokument med bäring på mål för den biologiska mångfalden och övergripande mål om en hållbar samhällsutveckling.

Biologiska institutionen vid Lunds universitet ställer sig över lag positiv till förslaget och den grund det vilar på. Förslaget bygger genomgående på en bred och samtida kunskapsbas och stämmer väl överens med rådande vetenskapliga konsensus, vilken sammanfattas i bland annat IPBES rapporter och beskrivs i åtskillig vetenskaplig fackgranskad litteratur. Vi uppfattar sammantaget att förslaget skulle innebära en nödvändig förstärkning av de befintliga styrmedel som finns för bevarande av den biologiska mångfalden. Att införa ett lagstadgat krav på restaurering av naturmiljöer skulle bidra till en nödvändig ökning av takten och omfattningen på åtgärder för att förbättra tillståndet för naturtyper och därmed livsmiljöer för de arter som är beroende av dem.

Hoten mot biologisk mångfald uppfattas ofta som ett abstrakt och globalt hot, men det är påtagligt och gäller i högsta grad även tillståndet i Sverige, vilket visas i analyser av det svenska miljötillståndet och tillståndet i Sverige för arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Därför är förslaget till förordning i högsta grad relevant för svenska vidkommanden.

Värdet av pollinatörer framhålls särskilt i förslaget. Detta är naturligt eftersom de vilda pollinatörernas populationer minskar och dessa arter producerar en högst påtaglig ekosystemtjänst, i form av pollinering av många viktiga jordbruksgrödor. Det är dock värt att betona att pollinering inte är den enda ekosystemtjänst, producerad av vilda djur och växter och ekosystem i balans, som samhället drar stor nytta av. Vilda växter är nödvändiga resurser för pollinatörerna och dessa klarar sig dåligt i jordbruksmark som saknar naturliga livsmiljöer för växter – därför behövs även vilda växter för att bevara pollineringen av jordbruksgrödorna. Många andra insekter utför en väsentlig reglering av arter som annars skulle åsamka stora skador på skördar. Även många ryggradsdjur (inklusive däggdjur och fåglar) bidrar med stora och mätbara nyttor för ekosystemens funktion och till nytta för människor, t.ex. vad gäller skadedjurskontroll, näringscirkulation, fröspridning m.m. Tillståndet för ryggradsdjurens populationer är minst lika illa som för insekterna, vilket påpekades bl.a. i WWF:s Living Planet rapport som

gavs ut nyligen och är en sammanfattning av hundratals vetenskapliga studier.

Gällande den del av förslaget som hanterar övervakning och uppföljning vill vi lyfta vikten av standardiserad och systematisk övervakning som även inkluderar hantering av datamängder och analyser av insamlat material. En väl fungerande övervakning är avgörande för att förstå situationen och eventuella förändringar för den biologiska mångfalden, och därmed guida åtgärderna framåt för effektivt bevarandearbete. Övervakning, uppföljning och hantering av data bör därför byggas in i åtgärderna. Dessutom är det avgörande att de övervakningssystem som inrättas bygger vidare på befintliga systematiska övervakningssystem av biologisk mångfald och inte förlitar sig på frivilliga rapporter från allmänheten, samt fjärranalys.

Förordningen kommer att leda till att grönytor i tätorter bibehålls eller ökar vilket är positivt, och i Bilaga VII (29) förtydligas vad den urbana grönstrukturen ska bestå av och hålla för kvalitet. Här framhålls val av inhemska arter vilket är utomordentligt viktigt eftersom forskning har visat att ökande andel främmande arter kan innebära en negativ påverkan på den biologiska mångfalden och därmed ekosystemens funktioner. Vid kommunikation om åtgärder för urbana grönområden bör nyttan för den inhemska floran och faunan särskilt betonas och kvalitetsmått för biologisk mångfald kan inkluderas i övervakning av dessa miljöer.

Det framhålls i förslaget att nyttan av åtgärderna långt överstiger kostnaderna, vilket stämmer väl överens med andra ekologisk-ekonomiska analyser. Det är dock värt att betona att kostnaderna kan komma att drabba enskilda, inte minst markägare, medan nyttorna antingen kan tillfalla andra eller det allmänna. Det är därför viktigt att förslaget åtföljs av ett fungerande system av kompensationsåtgärder för de som möjligen drabbas av kostnaderna.

Restaurering av natur kan i flera fall medföra synergieffekter med andra miljömål men det kan även innebära målkonflikter Det framgår i artikel 4 och 5, under punkt 8 att skyldigheterna att uppnå vissa mål kan utebli om

de är i konflikt med ”ett projekt av tvingande allmänintresse, för vilket det inte finns några mindre skadliga alternativa lösningar att tillgå, vilket ska fastställas från fall till fall.” Tidigare brist på hänsyn till naturvärden i förhållande till andra samhällsintressen är en av de viktigaste bidragande anledningarna till att livsmiljöer för vilda djur och växter har krympt och försämrats. Vi ser det därför som viktigt att prioriteringarna för ekosystemen och den biologiska mångfalden vid eventuella intressekonflikter förtydligas för att inte riskera att urholka nyttan med den föreslagna förordningen. Sådana prioriteringar bör medföra att ekologiska intressen väger tungt i eventuella avvägningar och att avvägningar som åtföljs av risker för negativa konsekvenser på biologisk mångfald ska medföra krav på kompensationsåtgärder.

För Biologiska institutionen, Lunds universitet,

Ola Olsson och Maria von Post